

Motion till riksdagen 2023/24:2489

av **Niels Paarup-Petersen m.fl. (C)**

Utbildning för livslångt lärande

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en jämlik skola ger alla elever bättre förutsättningar att lyckas och är en stark skyddsfaktor mot utanförskap och brottslighet och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utveckla konceptet med integrationsförskola och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skolor som har återkommande problem med trygghet och studiero behöver följas upp än mer och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att arbetet i skolorna med sex- och relationsundervisning ska stärkas och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten för Skolinspektionen att dela ut vite mot skolor som inte agerar tillräckligt vid brott mellan elever i skolmiljö och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka offrens rättigheter vid våld i skolan och se över hur skollagen kan ge ett tydligare mandat till rektorer att flytta förövare och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen skyndsamt ska verka för utökad möjlighet till registerkontroll av personal i förskola och skola för att säkra barns trygghet och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa att barn och unga i skolan har en trygg internetmiljö, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga om Skolverket kan ges i uppdrag att förtydliga studiematerial för lärare i sin vägledning av elever online och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att handlingsplaner mot hedersförtryck ska finnas i grund- och gymnasieskolor och tillkännager detta för regeringen.

11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att digitala verktyg ska kunna användas, som komplement till de fysiska, för att nå ut till elever inom ramen för elevhälsan och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa styrning och ledning av elevhälsans medicinska insatser och att en särskild vägledning om rektorers och skolhuvudmäns ansvar i fråga om hälso- och sjukvård bör utformas och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa hur det förebyggande och hälsofrämjande arbetet i skolan kan stödja elevernas utveckling och hälsa och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över om skolor ska kunna kalla till eller delta i samordnad individuell plan (SIP) när ett barn far illa eller riskerar att inte klara skolgången, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det är angeläget att det nationella stödet till skolor för barn med särskilda behov stärks och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka arbetet med att skapa inkluderande lärmiljöer samt om att forskning och rådgivning kring lärmiljöer bör stärkas och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör se över hur fler barn och unga kan få rätt till fritidshem, oavsett föräldrars livssituation, för att stärka det kompensatoriska uppdraget i utbildningsväsendet och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att undervisning i minoritetsspråk och modersmål är viktigt för elevernas identitet och språkutveckling och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att studie- och yrkesvägledarnas roll i skolan måste stärkas och vara integrerad i hela skolans verksamhet och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge fler möjlighet att läsa om entreprenörskap och att välja UF-företagande i gymnasieskolan och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över hur lantbruksnäringens inflytande över naturbruksutbildningarna kan stärkas och att värna de sammanhållna naturbruksskolorna genom höjda kvalitetskrav och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att utveckla fler branschskolor inom naturbruksområdet och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att möjligheten att införa en nationell standard för barnskötarutbildningen bör utredas och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka möjligheterna till kompetensutveckling och karriärtjänster för pedagoger i förskolan och tillkännager detta för regeringen.

25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skolpersonal ska undantas från en eventuell anmälningsplikt gällande papperslösa barn och tillkännager detta för regeringen.
26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det behövs ett systematiskt arbete för att förhindra hot och våld riktat mot rektorer och lärare som agerar inom ramen för sitt nationella uppdrag, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över hur exempelvis modeller med undervisande assistenter och stöd till obehöriga lärare kan utvecklas för att stärka undervisningen och för att den obehöriga läraren på sikt ska bli behörig och tillkännager detta för regeringen.
28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka det pedagogiska lärandet och att lärare och skolledare ska få en återkommande kompetensutveckling i digitalt lärande och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Alla elever har rätt till en bra utbildning, oavsett var i landet en bor, vilken bakgrund en har eller om en är flicka eller pojke. Grunden för barns och ungas möjlighet att göra en resa i livet och uppnå sina livsdrömmar läggs i trygga familjer och i en skola som möter varje elev på elevens villkor. En väl fungerande för-, grund- och gymnasieskola är grunden för en högre utbildning i världsklass och konkurrenskraftiga jobb. Alla ska ges förutsättningar att lyckas, i hela landet. Det är grundläggande för Centerpartiets skolpolitik.

Centerpartiet vill se en skola för livsresor som stärker elevers möjligheter att få stöd och att nå sin fulla potential i skolan – en mer jämlik skola i hela landet. Grunden för det livslånga lärandet läggs i förskola och skola. Förmågan att läsa, skriva och tala svenska är nyckeln till kunskap och till det svenska samhället. Därför måste vi ge en bra start med fokus på språket. I skolan ska eleverna mötas av höga förväntningar och betyg att lita på. Det pedagogiska ledarskapet och tilliten till professionen måste stärkas. Eleverna ska ges stöd efter behov för att kunna ta sig till vidare studier eller jobb. För att skolan ska kunna lyckas med just detta är det angeläget med ett tydligt och rättvist resursfördelningssystem som bättre kompenserar för de insatser som skolorna gör och måste göra. Alla skolor oavsett var de ligger måste kunna utvecklas och små skolor måste ges förutsättningar för det. För de allra flesta elever och föräldrar är utbildningens kvalitet viktigare än vilken huvudman som driver skolan. Därför behöver vi också ställa tydliga krav på skolhuvudmännen. Skolan är inte vilken verksamhet som helst. Skolvalet ska bli ett skolval för alla. Det är några av Centerpartiets prioriteringar. Läs mer om förslagen i motionen ”En skola för livsresor”.

En bra start för varje barn och elev

För att utjämna livschanser och ge fler barn en bra start behöver vi en likvärdig förskola av hög kvalitet. De barn som gynnas mest av en god förskola är de barn som har de svåraste förutsättningarna. Samtidigt är det barnen med svårast förutsättningar som svensk förskola har svårast att nå. Att öppna dörren och tidigt erbjuda en plats för fler

barn är viktigt för barnens utveckling men möjliggör också ett mer jämställt familjeliv, där utrikes såväl som inrikes födda ges möjlighet att kombinera ett närvarande föräldraskap med ett fungerande arbetsliv. Förutom att utöka rätten till förskola behöver kunskap och information om förskolans verksamhet bättre än idag nå till alla familjer. Genom att kommunen nu måste arbeta med uppsökande verksamhet kan familjer med svårare förutsättningar få bättre information och kunskap om förskolans uppdrag och verksamhet. Det är också ett sätt att nå nyanlända föräldrar och erbjuda dem möjligheten att gå till en integrationsförskola, där ordinarie förskoleverksamhet bedrivs parallellt med sfi-undervisning för föräldrarna.

Trygghet och studiero är en förutsättning

En jämlik skola som ger möjlighet för varje barn och elev att växa, är en stark skyddsfaktor mot utanförskap och brottslighet. Där alltför många elever inte klarar skolan. Många elever och lärare upplever brister i trygghet och studiero. Var sjunde elev klarar inte grundskolan och var fjärde elev lämnar gymnasiet utan fullständiga betyg samtidigt som antalet elever som gör fel val till gymnasiet är stort. I bruksorter och förorter lämnas tusentals barn utan förutsättningar att skapa sig sin egen framtid. Det får vi aldrig acceptera. Fokus måste läggas på att alla barn i hela landet ska få en bra start i livet. Klarar en elev inte skolan är dörren till många jobb och vidare studier stängd. Därför måste undervisningen utgå från elevers behov och förutsättningar, och insatser sättas in tidigt när elever riskerar att inte nå målen. Att säkra att fler elever klarar skolan är vår högsta prioritet. För att skapa bättre förutsättningar för alla elever att lyckas behöver detta syfte tydliggöras i skolans kompensatoriska uppdrag. Utbildningens syfte ska vara att varje individ ska utvecklas till sin fulla potential, få relevanta kunskaper och bildas.

Eleverna måste kunna lita på att de är trygga i skolan. Skolinspektionens granskning av trygghet och studiero i skolan visar att den upplevda tryggheten i skolan har minskat de senaste tio åren. En av tre grundskolelärare uppger nu att en stor del av undervisningstiden går till att upprätthålla ordningen i klassrummet, mot tidigare en av fyra 2012. Detta till trots har den upplevda studieron bland elever inte förändrats mycket över tid. Den upplevda tryggheten bland elever i årskurs 9 har däremot minskat under en tioårsperiod från 89 till 79 procent. Idag uppger mer än hälften av eleverna att andra elever stör ordningen i klassrummet och var tredje lärare i grundskolan uppger att de lägger en stor del av undervisningstiden på att upprätthålla ordningen. Såväl lärare som elever får även utstå kränkningar och hot. Särskilt flickor är extra utsatta då de oftare än pojkar känner sig otrygga och upplever bristande studiero. Det är oacceptabelt.

För att skapa mer studiero och trygghet i skolan vill Centerpartiet stärka lärarens position i klassrummet, ge bättre möjligheter att agera mot stökiga elever och stärka inspektionerna av de skolor där tryggheten brister. Delar av det har genomförts inom ramen för januariavtalet, men mer behöver göras. Idag är det många lärare och rektorer som inte vågar agera på grund av oro att bli anmälda eller få betala skadestånd. Skolan ska inte utgöra en frizon för brott. Att känna trygghet är en förutsättning för att kunna nå målen i skolan, och en lärare måste känna mandat att kunna agera för att upprätthålla tryggheten i klassrummet. Vissa skolor lyckas bättre än andra. En viktig faktor för framgång är ett skickligt ledarskap hos rektorer och lärare. Skolor behöver nyttja de sanktionsmöjligheter som nu finns, och kunskapen och stödet för lärarna behöver öka. I arbetet med att skapa trygghet och studiero måste Skolinspektionen bättre följa upp de skolor

där det brister och skolmyndigheterna ska tidigt agera för att stötta rektorer och lärare på dessa skolor. Vi ser också behov av att skärpa straffen för hot och våld riktat mot rektorer och lärare som agerar inom ramen för sitt nationella uppdrag.

Trygghet på nätet

Skolan har också ett ansvar för elevernas trygghet även i den digitala skolmiljön, vilket omfattar såväl det förebyggande arbetet som att agera vid kränkningar. Ett arbete för att motverka kränkningar på nätet bör ske integrerat med skolans övriga arbete mot kränkningar. En trygg internetmiljö är en angelägen fråga. Centerpartiet har länge varit tydliga med att vi vill införa porrfilter i datorerna på landets samtliga förskolor och skolor. Europarådet har nyligen utfärdat en stark rekommendation till medlemsländerna om att alla digitala enheter bör ha filter för att skydda Europas barn från att exponeras för porr. Det är många kommuner som också gjort så och det arbetet bör fortgå. Vi vet också att allt fler barn och unga utsätts för olika typer av trakasserier på internet. Här är det viktigt att skolan såväl som andra samhällsfunktioner verkar för att barn och unga i Sverige ska ha en trygg internetmiljö. Att skapa respektfulla miljöer handlar om hur elever behandlar varandra i skolans vardag. Men det handlar även om att ge unga redskap i det kommande vuxenlivet. Det är därför viktigt att lärare har kompetens att lyfta frågor relaterade till normer och värderingar. Centerpartiet vill därför att undervisningen i sex och relationer fortsatt ska stärkas och att utbildningsinsatser för detta ska genomföras för befintlig skolpersonal.

Brott i skolan

I över 90 procent av alla sexualbrott som anmäls är den utsatta kvinna eller tjej. I den nationella trygghetsundersökningen 2020 uppgav ungefär var fjärde kvinna under 25 år att hon utsatts för sexualbrott, och enligt en rapport från Allmänna Barnhuset har var tredje flicka blivit utsatt för sexuella övergrepp under sin uppväxt. Sexualbrotten mot barn på nätet ökar, liksom de anmälda våldtäkterna. I en rapport från 2022 har barnrättsorganisationen Ecpat bland annat undersökt unga pojkars attityd till sexualitet och sexualbrott. Rapporten visar att unga pojkar ofta lägger ansvaret på den som utsätts. Sammantaget visar detta en allvarlig bild: att unga flickor utsätts för sexuellt våld och att attityden mot sexuellt våld behöver förändras.

Skolan är en plats där det sker sexuellt våld. Sexuella trakasserier är inte bara brottsligt, utan även skadligt och försämrar hälsan för de som drabbas. Skolor ska primärt vara en plats för att lära, men skolor betyder mycket mer för barn och ungdomar som vistas där. Det är en plattform för social interaktion och relationer. Det ska vara en trygg plats – för alla. Därför behövs det krafttag för att bekämpa sexuellt våld som utspelas på skolor.

Vi vill också att Skolinspektionen tar fram en handlingsplan för hur skolan ska agera mot sexuella trakasserier och övergrepp och en ”visselblåsarfunktion” som alla huvudmän i sin tur ska införa, samt årligen redovisar antalet anmälningar offentligt, och att det ska bli lättare att flytta elever som utsatt andra elever för sexuella trakasserier eller övergrepp.

Något som vi vill jobba ytterligare för är att stötta ungdomar i utveckling av förmåga till goda relationer. Det är inte sällan genom skolan många ungdomar träffas, och skolan kan också vara den plattform som kan stötta en person som blir utsatt för våld i sin

relation. Våld i unga relationer är inte ovanligt. Mäns våld mot kvinnor börjar ofta med killars våld mot tjejer. För att bryta våldsspiralen tidigt och skydda den utsatta, krävs det tidiga åtgärder. Vi vill därför att skolorna ska arbeta proaktivt. Det behövs en bred satsning på kompetens för skolpersonal för att öka kunskap om ungas relationer. Vi vill också att Skolinspektionen ska kunna utfärda vite till de skolor som inte agerar mot strukturella sexuella trakasserier, mobbning eller andra brott som kränker elevens trygghet. Det är viktigt att skolan inte ser mellan fingrarna när brott sker i skolmiljön, inte minst nu när ungdomskriminaliteten ökar.

Registerkontroll av personal

Det är avgörande att huvudmannen har och tar ett tydligt ansvar för att säkerställa att den personal som anställs i förskola och skola är lämplig för att vistas bland barn. Idag gäller, enligt skollagen, att arbetsgivaren ska genomföra en obligatorisk registerkontroll för att få anställa, anlita eller ta emot någon i förskola, grundskola och gymnasiet. Kontrollen begränsar sig således till de situationer när någon ska starta någon form av tjänst eller uppdrag i sådan verksamhet. Den som erbjudits arbetet eller uppdraget ska då visa upp ett belastningsregisterutdrag som inte är äldre än ett år. Med tanke på de avslöjanden som skett de senaste åren är det tydligt att dagens krav inte räcker, när grovt kriminella får arbeta på skolor. Uppvisande av registerutdrag bör kunna avkrävas på regelbunden basis av personal i förskola och skola när så anses befogat. Utdraget bör inte heller kunna vara så gammalt som ett år. Detta har Centerpartiet lagt som förslag i utbildningsutskottet, men regeringspartierna och Sverigedemokraterna ville inte gå vidare med förslaget. Ett exempel på problemen med dagens regelverk är att en person som dömts för misshandel, flera rån, olaga frihetsberövande och övergrepp i rättsak har anställts i skolan. För att dessa brott inte framgår av det registerutdrag som idag ska visas fram. Det är tydligt att de brott som måste vara med på registerutdraget måste utvidgas till fler brottskategorier kopplat till allvarliga brott mot andra människor. Det saknas idag då brottskategorier från rån till terrorism inte framgår. Skolbarnen, men även anställda och kunder och brukare på andra arbetsplatser, har rätt att känna sig säkra från personer som visat brist på hänsyn och empati mot andra. Centerpartiet anser att ett registerutdrag bör kunna visas upp på regelbunden basis av personal i förskola och skola.

Elevers utveckling och hälsa

Idag är det alltför många elever som inte klarar grundskolan. Olika elever behöver olika typer av stöd för att fullgöra sin skolgång. Att gå ut grundskolan med fullständiga betyg är en stark skyddsfaktor mot utanförskap och psykosociala problem. Skolan behöver vara vaksam på oros signaler. En sådan är frånvaro. Ju tidigare skolan reagerar på olovlig frånvaro, desto större möjligheter är det att eleven kan fullgöra sin utbildning. Bristande skolgång är en riskfaktor för att hamna i brottslighet. Den psykiska och fysiska ohälsan hos unga tilltar, något som blev alltmer märkbart under coronapandemin. Den oroväckande trenden är särskilt påtaglig hos flickor och det krävs ett nationellt grepp om problemet där fokus måste ligga på det förebyggande arbetet. Bland annat identifieras ofta flickor med neuropsykiatriska funktionshinder, t.ex. adhd, inte förrän högre upp i åldrarna då deras utmaningar i skolan har blivit för svåra.

För Centerpartiet är det en självklarhet att alla elever med funktionsnedsättningar ska ges möjligheten till ett aktivt liv och deltagande i samhället. Verkligheten ser dessvärre inte så ut. Det är idag alltför många elever som inte får den hjälp och det stöd som behövs för att klara sin skolgång, oavsett om det är neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, NPF, eller fysiska funktionsvariationer. Trots att skollagen är tydlig om att alla elever ska ges stöd efter behov, är det alltför ofta familjer måste slåss för sina rättigheter. Så ska det inte vara. Det är viktigt att staten tar sitt ansvar och genom skolmyndigheterna stöttar skolorna i deras uppdrag att förbättra skolgången för elever med särskilda behov. Det finns också ett behov av mer långsiktiga nationella satsningar för specialpedagogik för lärande. Utöver kompetensutvecklingsinsatserna behöver stödmaterial för bedömning och handläggning inom elevhälsan förbättras; det gäller inte minst hur skolhuvudmännens utredningar ska kunna ta ställning till en elevs behov av särskilt stöd på ett mer likvärdigt sätt. Vi vill att det ska bli lättare att få särskilt stöd i mindre undervisningsgrupp, att resursskolor behöver utvecklas och att insatser behöver göras för att stärka den anpassade grund- och gymnasieskolan. Det behövs också mer kunskap om inkluderande lärmiljöer och hur skolor kan arbeta aktivt för en bra skolgång för elever med NPF. Här behöver forskningen stärkas på området.

För att också kunna få en helhetsbild av ungas behov och utmaningar och kunna erbjuda ett mer heltäckande stöd behövs bättre samverkan mellan elevhälsa, hälso- och sjukvård och socialtjänst. Det har påtalats länge och behovet har inte minskat, tvärtom. Vi vill införa en sammanhållen journalföring för elevhälsan och hälso- och sjukvården. Vi vill också ge skolor skyldighet att kalla till eller delta i samordnad individuell plan (SIP) när ett barn riskerar att inte klara skolgången eller har ett behov av insatser från flera samhällsinstanser. Idag är det bara socialtjänsten och hälso- och sjukvården som har skyldighet till detta. Utan en samverkan och en bättre helhetsbild är det svårt att göra en samlad bedömning, och det drabbar elevens möjligheter till stöd och vård. Centerpartiet anser att oavsett vem som ser behov av samordning ska övriga berörda kunna kallas på gemensamt samtal. Att skolan ska kunna kalla till gemensamma möten när en elev riskerar att inte klara undervisningen borde vara självklart.

Rektorn har ett ansvar att leda elevhälsoarbetet

Rektorer är i sista ledet ansvariga för att det finns en lärandemiljö på skolan som gör att eleverna kan tillgodogöra sig kunskaper och nå mål. Det finns flera exempel på skolor där framsynta rektorer har lyckats skapa en bättre lärandemiljö genom att prioritera upp elevhälsan och inte minst det förebyggande hälsoarbetet. Dessa rektorer uppvärderar ofta elevhälsan genom att bygga ut den med fler kompetenser och kan därmed tidigt upptäcka och hantera roten till den psykiska ohälsan i skolmiljö. Men det är inte uttalat i skollagen att rektorerna har detta ansvar trots att hälsan är så tätt kopplad till elevers möjligheter att nå kunskapsmålen. Detta behöver ändras. Av skollagen ska det framgå klart och tydligt att rektorer ansvarar för och samordnar elevhälsan, ett ansvar som inte ska gå att delegera bort. Det handlar till stor del om det faktum att rektorn är den som har budgetansvar och därför ytterst kan fatta beslut om mer resurser och rekryteringar. Genom att lyfta ansvaret till högsta nivå på skolorna kommer det finnas ett lagkrav på att ta elevhälsan på allvar – på alla skolor. Skolledning och skolhuvudmännen behöver också bättre stöd i sitt uppdrag för att främja elevers hälsa och utveckling. Vi vill därför att en särskild vägledning om rektors och skolhuvudmäns ansvar i fråga om hälso- och

sjukvård ska utformas så att elevhälsoarbetet blir mer likvärdigt oavsett var skolan ligger i landet.

Ge fler barn rätt till fritidshem

Fritidshemmet är en underutnyttjad resurs som idag kan spå på ojämlikheten då det inte erbjuds till alla barn. Barn till föräldrar som är föräldralediga eller sjukskrivna står utan rätt till fritids. Det är ungefär 85 procent av alla 6–9-åringar som är inskrivna i fritidshem. Men i utanförskapsområden är andelen bara 68 procent. Fritids har ett utvidgat kompensatoriskt uppdrag och ska ge barn möjlighet att utveckla de förmågor som krävs för att kunna tillgodogöra sig utbildning. De barn som skulle ha allra mest nytta av fritidshem får inte denna möjlighet fullt ut idag. Det skapar en ojämlig start i livet – och är ett hinder för integrationen. Fritids ska också göra det möjligt för barn att ta del av förenings-, kultur- och friluftsliv i närområdet. För de barn som inte får tillgång till det i sin hemmiljö spelar fritids kompensatoriska uppdrag en alldeles särskilt viktig roll, vilket utredningen ”Stärkt kvalitet och likvärdighet i fritidshem och pedagogisk omsorg”, SOU 2020:34, pekade på. Vi anser därför att rätten till fritids bör öka. Vi vill att alla barn i förskoleklass upp till och med årskurs 3 ska få delta i fritidshemmets verksamhet minst 10 timmar i veckan under läsåret utan avgift. Det ska också gälla barn vars föräldrar är föräldralediga eller arbetslösa. På så sätt stärker vi tidiga och kompensatoriska insatser i utbildningssystemet.

Minoritetsspråkets och modersmålets ställning i skolan

I en skola där alla elever ska mötas utifrån sina behov och förutsättningar är det viktigt att elever får tillgång till undervisning i minoritetsspråk och modersmål. Att få möjlighet att behärska sitt modersmål i både tal och skrift har stor påverkan för barnets språkutveckling i stort. Det är också ett sätt att stärka sin kulturella identitet genom att utveckla kunskaper om inte bara språket utan även om kulturer och samhällen där modersmålet talas. Framtiden för många av de nationella minoritetsspråken som levande språk i Sverige är hotad och kräver insatser från samhällets sida. Att kunna ta del av sitt minoritetsspråk eller modersmål är viktigt i arbetet med att stärka elevers språkutveckling och kunskapsinhämtning men också identitetsskapande. Skolan spelar här en viktig roll. Bland annat behöver fler lärare i nationella minoritetsspråk och modersmål utbildas, och barn och ungdomar behöver få möjligheter att studera språken. Det har betydelse för barnets språk- och kunskapsutveckling.

Bättre matchning mellan studier och arbetsmarknad

Med en mer aktiv studie- och yrkesvägledning (SYV) och tydligare genusperspektiv genom hela utbildningsväsendet kan våra unga lättare bryta könsnormer vid studie- och yrkesval. Specifika informationsinsatser behövs vid val till grund-, gymnasie- och högskola. Löpande utbildningsinsatser med genusperspektiv behövs även för rektorer, lärare och studie- och yrkesvägledare. Det finns ett stort behov av att tala om normer och värderingar i skolan samt om hur människor bör behandla varandra. Idag finns dock stora kunskapsbrister hos delar av lärarkåren kring dessa ämnen. Kopplingen mellan

studier och arbetsmarknad måste också bli bättre, oavsett om du läser ett teoretiskt eller praktiskt program. I dag står många branscher utan arbetskraft, samtidigt som klassrummen på yrkesprogrammen för ofta gapar halvtomma. Yrkesprogrammen ska vara av hög kvalitet och utformas tillsammans med företagen.

Studier visar att personer som drivit UF-företag har högre lön och lägre arbetslöshet och startar företag i större utsträckning än andra människor. Att ge fler möjligheten till entreprenörskap i skolan kan därför vara en nyckel för såväl individer som samhället framåt. Entreprenörskap i skolan med Ung Företagsamhet har visat sig ge goda resultat såväl för individer som för samhället. Andelen som läser kursen entreprenörskap skiljer sig i dag kraftigt beroende på var i landet man bor och vilket program man läser på gymnasiet. Alla ungdomar bör få en chans att lära sig vad entreprenörskap och företagsamhet innebär. Många, bland annat elever från estet- och yrkesprogrammen, kommer under sitt yrkesverksamma liv driva eget företag. Trots det, är det alltför få som ges möjligheten att driva UF-företag. Forskning visar också att det är 80 procent större chans att kvinnor som deltagit i Ung Företagsamhet startar ett aktiebolag än kvinnor utan den bakgrunden. Det är därför viktigt att fler ges grundläggande kunskap i företagsamhet genom exempelvis projekt likt Ung Företagsamhet.

Svenskt jordbruk behöver fler unga

Centerpartiet vill stärka naturbruksgymnasierna för att få in fler unga i yrket. Det handlar bland annat om att ge lantbruksnäringen mer inflytande över utbildningen, att kvalitetskraven höjs och att tillsynen skärps. Det måste bli tydligare för elever, huvudmän och skolmyndigheter vad som krävs för en undervisningsmiljö av hög kvalitet – därför vill vi att yrkesprogrammets styrdokument, såsom examensmålen, ses över. Skolinspektionen ska också kunna göra mer för att se till att skolor har ändamålsenliga lokaler, maskiner och annan utrustning. Det nationella branschrådet ska dessutom ha möjlighet att yttra sig över tillstånd att etablera nya fristående skolor med yrkesinriktning. Vi vill också se över möjligheten att utveckla fler branschskolor inom naturbruksområdet genom att försöksverksamhet permanentas och breddas med fler skolor och ämnesområden.

Ett kunskapslyft för pedagogerna i förskolan

Fler förskollärare behöver utbildas och det måste bli lättare för barnskötare att vidareutbilda sig till förskollärare medan de jobbar i förskolan. Vi vill säkra en kompetensutvecklingsgaranti och att förskollärare i förskolan ska omfattas av karriärreformen som föreslogs i utredningen ”Förskola för alla barn – för bättre språkutveckling i svenska”, men att det ska gälla samtliga förskoleenheter. Barnskötare är den största yrkesgruppen inom förskolan och utgörs till 90 % av kvinnor. Trots att det är en så stor yrkesgrupp finns det idag ingen nationell standard för barnskötarutbildningen. Vi vill se ett barnskötaryft och en standardisering av grundutbildning för barnskötare. Genom att skapa en nationell standard för barnskötare får dessutom arbetsgivare ett tydligare kvitto på vad en barnskötare utbildning innehåller. Vi vill också förändra examensmålen för den som utbildar sig till förskollärare, så att det klart och tydligt ingår att ha fördjupad kunskap om barns andraspråkutveckling. Svenskkunskaper bidrar också stort till att komma bort från utanförskap och segregation. Då måste varje förskola och förskollärare ha kunskapen och förmågan att vara en brygga in i svenskan. Vi vill också att

Skolverket får i uppdrag att se över redan i dag färdigutredda förslag som kan stärka förskolans personal. Att det finns utbildningsplatser som gör det möjligt att läsa vidare för den som vill. Och att varje förskola får på plats en kompetensutvecklingsgaranti, som ger personalen möjlighet och rätt att vidareutbilda sig, utvecklas och växa på jobbet.

Centerpartiet värnar valfrihet och ser att all barnomsorg ska hålla en god kvalitet och vara en trygg och pedagogisk plats för barnen. Att det finns alternativ i barnomsorgen är bra. Idag finns en väl utbyggd god pedagogisk omsorg för barn 1–5 år. Vissa vill ha en särskild pedagogisk inriktning, en del en liten förskola, andra en stor förskola. En del vill gå hos pedagogisk omsorg och några vill vara aktiva i ett föräldrakooperativ. En del har behov av ”nattis” och några använder inte barnomsorgen alls. Småskaligheten i pedagogisk omsorg ska värnas och kompetensen inom pedagogisk omsorg behöver värnas.

Stärk lärare och rektorer

Läraren är den enskilt viktigaste faktorn för elevens framgång i klassrummet. Svenska elevers skolresultat har under en lång tid befunnit sig i en nedåtgående spiral. Det finns tecken på att trenden är bruten, men vägen är lång till de OECD-länder som ligger i topp. Att svensk skola i början av 2030-talet kommer sakna runt 80 000 lärare är därför en av samhällets stora utmaningar. En del i att motverka lärarbristen är att göra läraryrket mer attraktivt. Centerpartiet har under en längre tid drivit på för att skapa bättre förutsättningar för lärarna och stärka yrkets attraktionskraft. Inom ramen för januariavtalet återfanns flera av våra förslag. Bland annat har frågan behandlats om karriärsystem och kompetensutvecklingsgaranti i form av ett professionsprogram och fler karriärtjänster. Vidare har det införts lärarassistenter, vilket är viktigt för att lärare ska kunna fokusera mer på undervisning och mindre på administration och kringssysslor. Långsiktigt behöver vi, förutom att stärka läraryrkets attraktivitet, arbeta med att få fler att vilja utbilda sig till lärare. Förutsättningarna för akademiker att välja läraryrket behöver fortsatt underlättas. Kraven ska givetvis vara höga för att driva lärarutbildning, men de ska inte vara omöjliga. Vi vill därför se ökade möjligheter att bygga ut kompletterande pedagogiska utbildningar, KPU. Genom att bredda och höja studietakten för kompletterande pedagogiska utbildningar, skapa fler initiativ likt Teach for Sweden och förbättra möjligheten att arbeta och läsa parallellt till lärare, får fler möjligheten att bli lärare.

Alla elever har rätt till likvärdig och kvalitativ skola. Det behövs därför åtgärder för att stärka så kallade obehöriga lärare i deras undervisande roll. I Malmö finns vad som kallas undervisande assistenter. Det är obehöriga lärare som undervisar elever och får stöd och hjälp av en handledande behörig lärare. Exempelvis kan den handledande läraren hjälpa till med framtagande av undervisningsmaterial och lektionsplanering. För att skapa goda förutsättningar för lärarens handledning avsätts arbetstid för uppgifterna och läraren ges lönepåslag. Målet är att den obehöriga läraren på sikt ska bli behörig och legitimerad. Modellen behöver därför spridas, men även utvecklas så att vägar till lärarexamen kan utarbetas parallellt med rollen som undervisande assistent. Lärare som får möjlighet att använda material och lektionsplaneringar gjorda av experter kan åstadkomma goda resultat. För att stödja obehöriga lärare som undervisar bör det därför tillhandahållas sådant material. Den regionala stödfunktionen borde därför i samverkan

med professionen ta fram förslag på arbetsmaterial som kan användas i undervisnings-situationer. Lärare som får möjlighet att använda material och lektionsplaneringar gjorda av experter kan också åstadkomma goda resultat. För att stödja obehöriga lärare som undervisar bör det därför tillhandahållas sådant material.

En skola att lita på är en skola med ett tydligt och ansvarsfullt ledarskap. Rektorn ska vara en pedagogisk ledare i skolan. Det innebär att rektorn har ansvaret för kvalitetsarbetet i skolan och lärarnas kompetensutveckling och därmed även elevernas resultat. För att klara det här uppdraget måste rektorn ha god insikt i skolans verksamhet. Många rektorer upplever svårigheter med att klara av de uppgifter de har ansvar för, inte minst under de första åren i yrket. Idag finns en befattningsutbildning som rektorer ska läsa någon gång under sina första år. Det är en bra utbildning, men den kommer in för sent och måste läsas precis när rektorn har som tuffast att lära sig sitt nya jobb. Det är därför välkommet att det införts en rekryteringsutbildning som potentiella kandidater för att bli rektor kan läsa innan de blir rektorer.

Allt lärare gör är till för att stärka eleverna. Det är grunden för deras arbete. Att eleverna ska bli klokare, må bättre och få en bättre framtid. Det har alltid varit en gemensam grund för all utbildningspolitik i Sverige oavsett vilket parti som lagt fram den. Vi riksdagspartier har ibland varit oense om metoderna, men vi har alltid haft barnens bästa som grund. När lärarna går på knäna lägger regeringen och Sverigedemokraterna ett extra ok på lärarnas axlar genom att utreda om lärarna ska ha anmälningsskyldighet av papperslösa barn. Det är inte så vi stärker läraryrkets attraktivitet och dessa förslag får ödesdigra konsekvenser för den redan stora lärarbristen. Anmälningsskyldigheten går rakt emot lärarnas yrkesetik och tvingar lärarna att svika sina elever. Att göra skillnad på barn och barn – detta motsätter sig Centerpartiet starkt. Vi förväntar oss inget annat än att regeringen tänker om.

Digitaliseringen ska nyttjas på ett klokt sätt

Vikten av fysiska läromedel kommer alltid att vara central i skolan. Men svensk skola måste gå i takt med samhällsutvecklingen för att eleverna ska kunna vara redo för den arbetsmarknad som väntar efter skolgången. Därför behöver skolor arbeta klokt och utnyttja digitaliseringens möjligheter. Många kommuner och andra huvudmän har lagt mycket pengar på att köpa in datorer och annan utrustning, men den digitala pedagogiken har inte alltid följt med. Det är viktigt att personalen i skolan ska kunna använda den moderna tekniken på bästa sätt i sin undervisning när det stärker undervisningen. Vi vill att lärarutbildningarna ska ha med det digitala perspektivet i relevanta ämnen och att lärare och skolledare ska få en återkommande kompetensutveckling i digitalt lärande. Med den nya tekniken kommer nya pedagogiska möjligheter och digitaliseringen har ökat möjligheten till fjärrundervisning. Det gör att kompetens kan delas mellan skolor, inte bara i Sverige utan i hela världen.

Det finns brist på digitala läromedel. Skolverket bör därför undersöka vad man ska göra för att öka tillgången till digitala läromedel i skolorna. Fler bra digitala läromedel skulle hjälpa eleverna i deras inlärningsprocess. Det hade även gjort det möjligt med distansundervisning. Centerpartiet vill exempelvis att spetsutbildningar för elever som ligger långt fram, ska kunna användas som distansutbildning. Den digitala tekniken, så som fjärrundervisning, har öppnat för nya sätt att undervisa. Kompetenta lärare är nyckeln till att elever lyckas i skolan. Sverige har brist på lärare och det är ett stort

problem. Detta problem är ofta ännu mer påtagligt för skolorna på landsbygden. Skolan är i många fall navet i bygden och alla elever ska ha en skola inom rimligt avstånd. Det får dock inte vara på bekostnad av kvaliteten. Vi ser fjärrundervisning som avgörande för landsbygdsskolornas överlevnad. Vi tycker att fjärrundervisning ska tillåtas i relevanta ämnen. Vi vill även att kommunala och fristående skolor ska ha möjlighet att anordna fjärrundervisning på entreprenad under samma förutsättningar som statliga skolor.

Niels Paarup-Petersen (C)

Anna Lasses (C)

Anders Ådahl (C)

Jonny Cato (C)

Christofer Bergenblock (C)

Catarina Deremar (C)

Martina Johansson (C)

Anders W Jonsson (C)

Anne-Li Sjölund (C)

Helena Vilhelmsson (C)